

## Motion till riksdagen 2020/21:4071

av **Rickard Nordin (C)**

## med anledning av prop. 2020/21:188 Moderna tillståndsprocesser för elnät

---

### Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera Nätkoncessionsutredningens förslag (SOU 2019:30) att göra det möjligt att dela el inom fastigheter via lågspänningsnät och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidga Nätkoncessionsutredningens förslag (SOU 2019:30) att göra det möjligt att dela el inom fastigheter via lågspänningsnät till att även gälla mellan fastigheter inom ett begränsat geografiskt område och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra laddning av elfordon via belysningsnätet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att frånta nätkoncessionshavaren nätkoncession vid missbruk av elnätsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheten till regional planering av statlig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare värdering av marksnål teknik och om att ersättningsmodellerna vid markintrång ska ses över enligt motionens förslag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen avslår förslaget om att regionnät ska kunna byggas ut med stöd av områdeskoncession.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanta krav på koncession inom redan miljöprövat verksamhetsområde och tillkännager detta för regeringen.

## Motivering

Centerpartiet välkomnar att regeringen presenterar förslag som syftar till att påskynda utbyggnaden av elnätinfrastrukturen. Med ett ökande elenergiebehov som bl.a. följer av en alltmer elintensiv industri och en elektrifierad fordonsflotta, är det viktigt att elnätinfrastrukturen inte blir en bromskloss i omställningen. Centerpartiet har längre varit drivande för att halvera tiden för tillståndprocesserna.

Vi kan med glädje konstatera att flera steg har tagits i rätt riktning. Vi beklagar dock att regeringen missat flertalet förslag som i vår bedömning är förutsättningar både för omställningen och för uppfyllandet av de energipolitiska målen. Vi ser också med oro på ett förslag där vi inte anser att nyttan av förslaget står i proportion till den potentiella skadan.

## Gör det möjligt att dela el mellan fastigheter via mikronät

Vår svenska kraftproduktion utgår i dag från en hög grad av centraliserad produktion med fokus på distribution till slutkund via stamnät, regionnät och lokalnät. Denna modell håller delvis på att ritas om, vilket drivs på av en snabb teknikutveckling inte minst vad gäller lokalt producerad energi såsom solceller. En hög andel solceller kan däremot skapa andra lokala utmaningar i nätet, som kan avhjälpas av att överskottselen delas med grannen via mikronät, i stället för att matas ut på det allmänna nätet. Det skapar också fantastiska möjligheter, där solceller i högre grad kan byggas vid optimala lägen. På så sätt behövs totalt färre solceller, vilket är positivt ur ett resursperspektiv. Lokala mikronät möjliggör likväl för mikroproducenter att öka lönsamheten för de installerade solcellerna, vilket kan uppmuntra fler till att investera i solelsproduktion.

Därtill stärker mikronät motståndskraften. Vid lokala strömavbrott kan ett mikronät som kan drivas i ö-drift fortsatt ge ström. Med ett klimat i förändring är det viktigt att säkra motståndskraften i det allmänna nätet, men också genom fler mikronät, där strömförsörjningen förblir intakt. Det innebär också att den potentiella samhällsskadan som kan orsakas vid en attack mot elnätet från externa aktörer minskar.

Slutligen ser Centerpartiet att vi behöver fler åtgärder för att öka den lokala elproduktionen. Detta medför flera fördelar även på systemnivå, då det kan ge en jämnare belastning på det koncessionspliktiga elnätet, vilket också stärker leveranssäkerheten. En jämnare belastning kan minska behovet av nätförstärkningar, eller skjuter upp behovet i tid. Detta kan göra att vi undviker eller framskjuter behovet av förhöjning av nättavgiften.

Nätkoncessionsutredningen (SOU 2019:30) föreslår att ett internt lågspänningsnät för delning av energi får byggas eller användas utan tillstånd inom en egen fastighet och mellan byggnader och anläggningar som var och en även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av nätkoncession. Detta för att kunna nyttja den egenproducerade elen bättre. Det förslaget bör genomföras och utvidgas till att gälla även en flytt av el mellan fastigheter inom ett mindre geografiskt område som är tydligt begränsat för att möjliggöra för grannar med olika solläge att dela el med varandra. Centerpartiet ser detta som en missad möjlighet, och vi vill se att regeringen inkluderar utredningens förslag utifrån ovan nämnda argument.

## Möjliggör fordonsladdning via belysningsnätet

Centerpartiet har länge varit drivande för att det ska bli möjligt att ladda elfordon via gatubelysningen. Detta har många fördelar, framför allt ur ett resursperspektiv. Eftersom elen redan är framdragen och eftersom det inte kräver att någon ytterligare yta tas i anspråk, är förslaget ett bra komplement till det pågående arbetet med att uppföra laddstolpar. Med en fordonsflotta som i allt högre grad utgörs av eldrivna fordon kommer infrastrukturlösningar bli en alltmer pressande åtgärd. De tekniska förutsättningarna med förslaget finns redan, men det är i dag inte tillåtet. Utvecklingen går redan mot att belysningsnätet blir multifunktionellt, och även om ett sådant nät inte är ett rent belysningsnät är det lämpligt med ett undantag som främjar utnyttjande av befintlig infrastruktur. Redan 2016 hemställde Energimyndigheten till regeringen om förändringar i belysningsförordningen. Även Nätkoncessionsutredningen (SOU 2019:30) förordade sådana ändringar. Trots det har regeringen inte agerat. Vi anser att det är en missad möjlighet att inte i denna proposition inkludera möjligheten, eller avisera kommande förordningsförändringar, att göra det tillåtet att ladda elfordon via gatubelysningen.

## Gör det möjligt att dra tillbaka nätkoncession

Enligt gällande reglering är kundkraften svag i förhållande till elnätsägaren, och incitamenten för att investera för att avhjälpa kapacitetsutmaningar är i dag inte tillräckliga. I syfte att jämna ut denna ojämna balans anser Centerpartiet att det ska vara möjligt att nätkoncession kan bli framtagen vid grova brister i elnätsverksamheten. Ett sådant beslut bör ligga inom Energimarknadsinspektionens ansvarsområde. Vi anser att Energimarknadsinspektionen bör uppföra en kravlista, som kan användas för att pröva om nätkoncessionsinnehavaren genomfört sitt ansvar. Som exempel borde det tydligare granskas om nätkoncessionsinnehavare utfört de investeringar som de är förpliktade att göra, om de utträttat ett tillräckligt underhåll för att säkerställa leveranssäkerhet och elnätets allmänna tillförlitlighet. Detta förslag borde också ligga inom ramen för gällande propositions ändamål.

## Ökad möjlighet för regional samplanering av nätinфраstruktur

Att bygga ut elnätsinfrastrukturen kan ha stor påverkan på den fysiska miljön och kan påverka flertalet aktörer över region- och kommungränserna. Centerpartiet vill se en ökad lokal och regional samordning i planeringen av elnätsinfrastruktur, så att bebyggelsen genomförs på ett sätt som gagnar regionen som helhet, vilket kräver god lokal kännedom av området. Stockholms och Skåne län har fått i uppdrag att utgöra regionplaneorgan och samordna i de fall då den fysiska miljön i två eller flera kommuner berörs. Vi anser att detta uppdrag ska utvärderas och utvidgas för att tillämpas i andra län, samt att uppdraget breddas för att inkludera utbyggnad av elnätsinfrastruktur.

## Uppvärdera kravet på att bygga med marksnål teknik och se över ersättningsmodellerna

För Centerpartiet är äganderätten en central och vägledande princip. Att det uppstår situationer då mark behöver nyttjas för samhällets infrastrukturändamål, såsom vid

nätutbyggnad, är ofta ofrånkomligt. Däremot anser vi att markintrång ska undvikas i högsta möjliga grad. Nätutbyggnad bör därför alltid viktas mot andra åtgärder, såsom energieffektivisering eller smarta lösningar som kan avhjälpa kapacitetsutmaningar genom att förskjuta elefterfrågan i tid. Dessvärre finns det alldeles för få och otillräckliga incitament för dessa typer av alternativa åtgärder, vilket Centerpartiet anser att regeringen bör korrigera via en översyn av elnätsregleringen.

Om ett markintrång bedöms som oundvikligt ska det finnas krav på att tydligare visa på den samhällsekonomiska nyttan för olika alternativ med olika markåtgång. I Danmark sker nu stora projekt för att gräva ned luftledningar därför att marksnål teknik bedömts mer värdefull för samhället. Minskat markintrång minskar också konflikterna lokalt. Vidare bör också ersättningsnivåerna vid markintrång ses över. Vår markanvändning kommer bli alltmer central när värdet av våra olika samhällsmål ställs emot varandra. Med mål om att öka vår nationella livsmedelsförsörjning behöver vi värna den odlingsbara marken. Med en växande efterfrågan på biomassa och målet om en ökande kolsänka behöver vi också värna och upprätthålla ett hållbart skogsbruk. Detta i kombination med det trängande behovet att bygga ut nätinfrastrukturen för att tillgodose en ökad elefterfrågan, står flera samhällsmål i uppenbar strid med varandra.

Att ersätta markägaren inte bara genom expropriation utan genom mer flexibla avtalsformer där brukandet av marken enbart avskrivs under tiden marken är tagen i anspråk och med exempelvis årliga utbetalningar. Vi anser att en sådan form behövs, inte bara för att täcka markägarens reella förluster utan också för att planering av samhällsinfrastrukturen då baseras på hela den samhällsekonomiska kostnaden när mark tas i anspråk. Den kolsänka som växande skogsmark utgör minskas vid exploatering och skogsbruket är en näring med högt exportvärde. Dessa exempel har alltså ett värde både för markägaren och för samhället i stort, och därför behöver modellen för ersättningsformerna ses över för att reflektera detta.

## Avslå förslaget att utbyggnaden av regionnätet på lägre spänningsnivåer ska kunna ske med stöd av områdeskoncession

I regeringens förslag (prop. 2020/21:188) föreslås att regionnät ska kunna byggas på samma premisser som områdeskoncessionerade elledningar, så länge de inte överstiger områdeskoncessionens högsta spänningsnivå. Problemet med detta förslag hänger samman med ovan nämnda konflikt om att det inte alltid är marksnål teknik eller andra smarta lösningar som kan minska behovet av elnätsinfrastruktur som förordas, vilket kan få konsekvensen att produktiv mark tas i anspråk när andra alternativ finns tillgängliga. Eftersom ingen koncessionsansökan behöver göras berörs heller inte Energimarknadsinspektionen. Centerpartiet är införstådda med att detta förslag syftar till att påskynda utbyggnaden av regionnätet men anser att samhällskostnaden kan bli för hög, om inte bästa möjliga teknik används.

Med detta förslag kommer elnätsbolaget kunna ansöka om ledningsrätt hos Lantmäteriet, om inte en överenskommelse med markägaren går att finna. Lantmäteriet har däremot inte kunskap om prövning av teknikval utan kommer endast att pröva den fastighetsrättsliga aspekten. Vi anser att det är problematiskt eftersom Energimarknadsinspektionen har en viktig roll i att granska den bredare samhällsekonomiska aspekten av ett eventuellt intrång, som kan komma att bli särskilt viktig vid lägre spänningsnivåer, eftersom marksnåla lösningar då i högre grad är kostnadseffektiva och tekniskt gångbara. Vi anser därför att Energimarknadsinspektionen fortsatt har en viktig roll i att

pröva viktiga avvägningar, med god kännedom om ibland motstridiga samhällsintressen och bästa möjliga teknik. Energimarknadsinspektionen kan bättre säkerställa att nyttan av ett markingrepp står i proportion till exempelvis eventuella produktionsförluster. Därför yrkar Centerpartiet avslag till detta förslag, eftersom tidsvinsterna inte står i proportion till potentiella skador.

## Undanta krav på koncession inom redan miljöprövat verksamhetsområde

Det finns redan undantag från koncessionsplikt för en rad områden, och ibland tillämpas även ett undantag från koncessionsplikt för vindkraft. Dessa undantag tillämpas dock inte på något systematiskt eller förutsägbart sätt. Därför råder en stor osäkerhet som kan leda till ökad kostnad och tidsåtgång vid planering av ny vindkraftsproduktion. I regel anser Centerpartiet att undantag från krav på koncession ska tillämpas oftare. Det är dock viktigt att det finns ett val, eftersom projektören står för kostnaden vid icke koncessionspliktigt nät. Om projektören vill välja att bekosta en större del av elnätsbyggnaden för att vinna tid bör det vara möjligt, förutsatt att en miljöprövning för verksamhetsområdet är gjord. Centerpartiet vill därför se ett tillägg i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857), genom att i 22 b § införa:

*Ett internt nät inom redan miljöprövat verksamhetsområde för elproducenter för anslutning mot överliggande nät.*

*Rickard Nordin (C)*